

2. Лук'яненко Л. Г. На землі кленового листка: спогади і роздуми посла / Лук'яненко Левко Григорович. — Вид. друге, поновл. і доповн. — К.: Гарт, 2002. — 560 с.
3. Лук'яненко Л. Сповідь у камері смертників / Лук'яненко Левко // Вітчизна. — 1991. — № 3.
4. Лук'яненко Л. Незнищенність / Левко Лук'яненко. — К.: МАУП, 2004. — 88 с.
5. Курносів Ю. О. Інакомислення в Україні (60-ті — перша половина 80-х років ХХ ст.) / Курносів Юрій Олександрович. — К.: ПУ, 1994. — 220 с.; Касьянов Г. В. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–1980-х років в Україні / Касьянов Георгій Володимирович. — К.: Либідь, 1995. — 222 с.; Гончарук Г. І. Народний рух України. Історія / Гончарук Григорій Іванович. — Одеса: Астропринт, 1997. — 378 с.
6. Лук'яненко Л. Цивілізаційний вибір України [Електронний ресурс] / Лук'яненко Левко // Персонал плюс. — 2008. — № 24 (276), 24–30 черв. — Режим доступу: <http://www.personal-plus.net/276/3382.html>. — Дата звернення: 18.09.2015.

REFERENCES

1. LUKYANENKO, L. (2006) *Nacional'na ideya i nacional'na volya — The national idea and national freedom*. Kyiv. (In Ukrainian).
2. LUKYANENKO, L. (2002) *Na zemli klenovogo ly'stka: spogady' i rozdumy' posla — On the ground of maple leaf: memories and reflections Ambassador*. Kyiv. (In Ukrainian).
3. LUKYANENKO, L. (1991) *Spovid' u kameri smertnykiv — Confession on death row. Vitchyzna — Motherland*. 3. (In Ukrainian).
4. LUKYANENKO, L. (2004) *Neznychchennist' — Indestructibility*. Kyiv: The interregional Academy of personnel management. (In Ukrainian).
5. KURNOSOV, Yu.O. (1994) *Inakomy'slennya v Ukrayini (60-ti — persha polovy'na 80-x rokiv XX st.) — Dissent in Ukraine (60th — first half of 80 th century)*. Kyiv. (in Ukrainian); KAS'YANOV, G. V. (1995) *Nezgodni: ukrayins'ka inteligenciya v rusi oporu 1960–80-x rokiv v Ukrayini — Dissenting voices: the Ukrainian intelligentsia in the resistance movement of 1960–80-ies in Ukraine*. Kyiv. (In Ukrainian); GONCHARUK, G. I. (1997) *Narodny'j rux Ukrayiny'. Istoriya — People's Movement of Ukraine*. History. Odessa: Astroprint (In Ukrainian).
6. LUKYANENKO, L. (2008) *Tsyvilizatsiynyy vybir Ukrayiny — Civilization Choice of Ukraine. Personal plyus — Staff plus*. [Online] 24 (276). Available from: <http://www.personal-plus.net/276/3382.html>. [Accessed 18/09/2015]. (In Ukrainian).

Надійшла до редакції 27 жовтня 2015 р.

УДК 94:32(477)«1987/1991»(091)

І. В. Яковлев

І. Ф. ДРАЧ І ПЕРЕБУДОВЧІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

Одеський національний політехнічний університет,
пр-т Шевченка, 1, м. Одеса, 65044, Україна

Яковлев Ігор Васильович, аспірант кафедри історії та етнографії України, e-mail: gaz-on@mail.ru

АНОТАЦІЯ

В статті, на основі біографічних відомостей та архівних даних, показано основні моменти у політичній кар'єрі І. Ф. Драча, які проходили у визначний для українського суспільства період: в час національно-визвольної боротьби за незалежність між українським народом та радянською партноменклатурою.

Саме в період перебудови рівень політичної, соціально-економічної, релігійної та культурної кризи набув свого апогею. Люди конче потребували змін, здавалось, суспільство було ладне на які завгодно жертви, щоб тільки не допустити стагнації.

Тому внесок найкращих людей своєї Батьківщини, справжніх патріотів України — багато хто з них пожертвував своїм життям, а інших переслідувала радянська влада за інакодумство — має бути оцінений належним чином. Серед таких людей І. Ф. Драч та його найближче оточення. Він відстоював ідею незалежності, як на громадських зібраннях, де кожен мав можливість висловити свою позицію, так і в політичних баталіях, де опонентами виступала радянська партноменклатура.

І. Ф. Драч є фундатором Народного Руху України за перебудову. Визначна його діяльність на чолі цієї організації, його боротьба за отримання економічного і політичного суверенітету країни, а згодом і незалежності.

Ключові слова: І. Ф. Драч; Народний Рух України; політика.

И. В. Яковлев

И. Ф. ДРАЧ И ПРОЦЕСС ПЕРСТРОЙКИ В УКРАИНЕ

Одесский национальный политехнический университет,
пр-т Шевченко, 1, г. Одесса, 65044, Украина

Яковлев Игорь Васильевич, аспирант кафедры истории и этнографии Украины, e-mail: gaz-on@mail.ru

АННОТАЦИЯ

В статье, на основе биографических сведений и архивных данных, освещены основные вехи политической карьеры И. Ф. Драча, которые имели место в знаковый для украинского общества период: во время национально-освободительной борьбы за независимость между украинским народом и советской партноменклатурой.

Именно в период перестройки уровень политического, социально-экономического, религиозного и культурного кризиса достиг своего апогея. Люди нуждались в изменениях, казалось, общество готово было пойти на какие угодно жертвы, лишь бы не допустить стагнации.

Поэтому вклад лучших людей своего Отечества, настоящих патриотов Украины — многие из них принести в жертву свою жизнь, других преследовала советская власть за инакомыслие — должен быть оценен надлежащим образом. Среди таких людей И. Ф. Драч и его ближайшее окружение. Он отстаивал идею независимости, как на собраниях общественности, где у каждого была возможность высказаться, так и в политических баталиях, где оппонентами выступала советская партноменклатура.

И. Ф. Драч является фундатором Народного Руха Украины за перестройку. Заметна его деятельность во главе этой организации, его борьба за достижение экономического и политического суверенитета страны, а в последующем и независимости.

Ключевые слова: И. Ф. Драч; Народный Рух Украины; политика.

I. V. Yakovlev

I. F. DRACH AND PERESTROIKA IN UKRAINE

Odessa National Polytechnic University,
Shevchenko Avenue, 1, Odessa, 65044, Ukraine

Yakovlev Igor Vasylyovich, a graduate student of Department of History and Ethnography of Ukraine, e-mail: gaz-on@mail.ru

ABSTRACT

In the article, based on biographical data and historical data, main I. F. Drach's political career milestones were highlighted, which took place in the sign for the Ukrainian society period: during the national liberation struggle for independence between the Ukrainian people and the Soviet nomenklatura.

It was during the period of perestroika when the level of political, social, economic, religious and cultural crisis reached its apogee. People need changes, it seemed, the society was ready to go on all sorts of sacrifices to prevent stagnation.

Therefore, the contribution of the best people of the Fatherland, the insistence of the Ukrainian patriots — many of them sacrificed their lives, others were pursued by the Soviet authorities for their nonconformism — must be evaluated properly. Among such people are I. F. Drach and his inner circle. They defended the idea of independence, both in public meetings, where everyone had a chance to speak, and in the political battles, where opponents stood the Soviet nomenklatura.

I. F. Drach is the Fundator the People's Rukh of Ukraine for Perestroika. Noticeable his activity at the head of this organization, is his struggle to achieve economical and political sovereignty of the country, and later, and independence.

Key words: I. F. Drach; People's Movement of Ukraine; policy.

В час великих змін, який переживає наша держава сьогодні, помітно зростає інтерес до вивчення життєвого шляху і громадської діяльності постатей, які безпосередньо брали участь у боротьбі за відродження незалежності України. Дослідження політичної діяльності та творчої спадщини видатних особистостей України стало одним із серйозних завдань сьогоднішньої історичної науки.

Вивченню біографії Івана Драча присвячена чимала кількість наукових робіт. Але здебільшого його постать цікавить літераторів та мовознавців, тому що Іван Драч передусім відомий як поет і письменник, один із найяскравіших літераторів сучаснос-

ті. Його новаторський вплив на українську літературу не міг залишатись непоміченим. Велику увагу дослідженню І. Ф. Драча приділив А. Ткаченко [8–9]. Політичну діяльність неодноразово висвітлювали в наукових та публіцистичних статтях та наукових роботах вітчизняні та закордонні автори [12–13].

Іван Федорович Драч не тільки видатний поет, якого знають у всьому світі (його вірші перекладені на десятки різних мов). Він сам є живою легендою сучасної української літератури. Іван Федорович Драч ще й політик і громадський діяч, який своїм словом, своєю постаттю пробудив мільйони побратимів-українців, що прагли змін, звільнитись від тоталітарної спадщини і жити в демократичній країні. Незалежність України — найяскравіше досягнення Руху. Помітну роль зіграв і І. Ф. Драч як перший голова цієї організації.

Метою статті є дослідження громадсько-політичної діяльності Івана Федоровича Драча під час перебудовчих процесів в Україні.

І. Ф. Драч очолив Народний Рух України за перебудову, тоді ще громадське об'єднання. На других Всеукраїнських зборах Руху, де були присутніми понад тисяча делегатів, і серед них чимало лідерів за покликанням, дисидентів, вчених, митців, та все ж всі вони обрали Івана Драча, який мав незаперечний авторитет як серед дисидентів, так і серед лояльних до влади громадських діячів [2, арк. 7]. І. Ф. Драч мав безліч переваг над своїми опонентами. Відомий радянський поет пішов у політику. В далекому 1990 році ім'я Івана Федоровича Драча стало синонімом українського генія-новатора.

Мусимо зазначити, що міжнародна обстановка сприяла українському народові. Саме в цей час впала Берлінська стіна, в Польщі була створена «Солідарність», а на території Латвії виник Народний фронт Латвії. Їх приклад надихнув й українців [1, арк. 23].

І. Ф. Драч згадує, як до нього звернулися колеги: «Іван, ты у нас лауреат Шевченковской премии, лауреат Госпремии Союза. У тебя есть возможность идти к руководству республики и говорить с ними. Так иди, представляй наши идеи! Все были заражены событиями, которые начались в Европе» [4].

Незважаючи на масовість руху за відродження незалежності у союзних республіках та країнах Соцтабору, залишалися до-

суть відчутними консервативні настрої в Москві. Відомо, що завданням перебудови була лише певна лібералізація соціально-політичного устрою Союзу, а метою — збурення СРСР, хоча й у дещо реформованому вигляді.

На початку 1980-х рр. в Радянському Союзі панувала атмосфера тотального застою, а в народі зростали невдоволення та зневіра до влади. У правлячій верхівці сформувалися реформаторські сили, які підтримали нового Генерального секретаря ЦК КПРС М. Горбачова, обраного на цю посаду в березні 1985 р.

У 1986 р. на XXVII з'їзді Комуністичної партії Радянського Союзу, було визначено новий курс на прискорення та подолання відставання Радянського Союзу від процвітаючих країн світу. А на пленумі ЦК КПРС в січні 1987 р. Михайло Горбачов виступив з промовою, в якій проголосив курс на перебудову, що мало на увазі повне вдосконалення та оновлення застарілої радянської системи. Але в УРСР верхівка апарату не бажала реформ.

II з'їзд Руху відбувся у жовтні 1990 року. В програмі Народного Руху з'явилося нове положення про визначення основної мети — здобуття незалежності України; саме за ініціативи І. Ф. Драча з назви організації були виключені слова «за перебудову». Тоді, на II з'їзді Іван Драч виступив з промовою, яка мала вражаючий ефект: «Будь-який об'єктивний, історико-політичний, економічний, соціальний, культурологічний аналіз неминуче приведе нас до єдиного висновку: тільки повний суверенітет Українського народу, цілковито незалежна Українська Держава відповідають сучасному розвитку сучасної цивілізації. Будь які інші форми історичного існування народу, нації безальтернативно і безжально відсувають українську спільноту на задвірки цивілізації, роблять її харчем, сировиною, ресурсом для подальшого розвитку інших державних народів» [2, с. 5]. Після цієї промови Рух прямував до незалежності.

Натхненні новаторством І. Ф. Драча, члени Народного Руху та й просто громадяни УРСР виявили неабияку, незнану в Радянському Союзі жвавість. Саме цього не вистачало тодішньому суспільству, звичайної віри, громадянської активності, яка впливала б на рішення керівництва республіки. Особливо це було актуальним для Української РСР, яку в той час небезпід-

ставно вважали «заповідникою комунізму». Невеликі кадрові зміни не змогли призвести до покращення стану життя простих громадян [1, с. 68]. Тому ініціативу в свої руки взяв Народний Рух України, очолюваний І. Драчем.

Завдання істориків — дати належну оцінку особистості та її ролі, зберегти пам'ять про неї та її здобутки для нащадків. І. Ф. Драч став одним із тих, хто від імені українського народу в країні, де за необережне слово або відхилення від політики партії можна було втратити не тільки свободу, а й життя, вголос висловив прагнення українського народу: жити у незалежній державі.

Література та джерела

1. Центральний державний архів громадських об'єднань України (Далі — ЦДАГО України). — Ф. 1. — Оп. 32. — Спр. 2658. — 233 арк.
2. ЦДАГО України. — Ф. 270. — Оп. 1. — Спр. 94. — 34 арк.
3. Драч І. Коммунисты проголосовали за независимость Украины из-за Ельцина / Иван Драч // Новый регион. — 2015. — 21 серпня.
4. Витрикуш Г. Образи видатних людей минулого в поезії Івана Драча / Галина Витрикуш // Українська література в загальноосвітній школі. — 2010. — № 3. — С. 40–41.
5. Голота Л. Івану Драчу — 70 / Любов Голота // Українська культура. — 2006. — № 10. — С. 9–11.
6. Сонце і слово: Штрихи до портрета Івана Драча // Українська мова і література в школі. — 1986. — № 10.
7. Ткаченко А. Іван Драч / А. Ткаченко // Історія української літератури ХХ століття: у 2 кн. / за ред. В. Г. Дончика. — К.: Либідь, 1998. — Кн. 2. — С. 33–36.
8. Ткаченко А. О. Художній світ Івана Драча / А. О. Ткаченко. — К.: Знання, 1992. — 48 с.
9. Драч І. Уроки Української Народної Республіки / Іван Драч // Вісті з України. — 1998. — 5 лют. — С. 4. — (Вікопомна дата); Літературна Україна. — 1998. — № 6–7, 26 лютого. — С. 4: портр.; Час-Тіме. — 1998. — 19–25 лютого. — С. 12.
10. Драч І. Інтелігенція і вибори: доп. на I Всеукр. зборах інтелігенції / Іван Драч // Літературна Україна. — 1998. — 26 берез. — С. 1–3; Вісті з України. — 1998. — 26 берез. — С. 5–6: портр. — (I Всеукраїнські збори інтелігенції).
11. Калашник В. С. Символіка образно-сміслових єдностей у поетичній мові І. Драча / В. С. Калашник // Культура слова. — 1988. — Вип. 34. — С. 11–15.
12. Ковтун В. Г. Іван Драч: Спроба портрету українського політика / В. Г. Ковтун. — К., 1998. — 80 с.

13. Юр'єва О. М. Іван Драч: митець, політик, новатор, людина : 11 кл. / О. М. Юр'єва // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2012. — № 30. — С. 14–18.

REFERENCES

1. *Dokumenty Tsentral'nogo komitetu komunistychnoyi partiyi Ukrainy* — Fund 1. Description 32. Case 2658. Tsentralnyy derzhavnyy arkhiv hromadskykh obyednan Ukrainy — Central State Archive of Public Organizations of Ukraine. Kyiv. (In Ukrainian).
2. *Druhe zibrannya Narodnogo Rukhu Ukrayiny «Zhurnal Rukhu»* — Fund 270. Description 1. Case 94. Tsentralnyy derzhavnyy arkhiv hromadskykh obyednan Ukrainy — Central State Archive of Public Organizations of Ukraine. Kyiv. (In Ukrainian).
3. DRACH, I. (2015) Kommunisty progolosovali za nezavisimost' Ukrainy iz-za El'sina — Communists voted for the independence of Ukraine due to Yeltsin. *Novyy rehion — New region*. 21th August. (In Russian).
4. VYTRYKUSH, H. (2010) Obrazy vydatnykh lyudey mynuloho v poeziyi Ivana Dracha — Famous people of the past in the poetry Ivan Drach. *Ukrayins'ka literatura v zahal'noosvitniy shkoli — Ukrainian literature in a secondary school*. No 3. p. 40. (In Ukrainian).
5. HOLOTA, L. (2006) Ivanu Drachu 70 — Ivan Drach — 70. *Ukrayins'ka kul'tura — Ukrainian culture*. No 10. p. 9–11. (In Ukrainian).
6. *Ukrayins'ka mova i literatura v shkoli — Ukrainian language and literature at school* (1986) Sontse i slovo: Shtrykhy do portreta Ivana Dracha — Sun and saying: Strokes to the portrait of Ivan Drach. No. 10. (In Ukrainian).
7. TKACHENKO, A. (1988) Ivan Drach. In: Donchyk, V. H. (ed.) *Istoriya ukrayins'koyi literatury XX stolittya — History of Ukrainian literature of XX century*. Book. 2. Kyiv: Lybid'. (In Ukrainian).
8. TKACHENKO, A. (1992) *Khudozhniy svit Ivana Dracha — Ivan Drach artistic world*. Kyiv: Znannya. (In Ukrainian).
9. DRACH, I. (1998) Uroky Ukrayins'koyi Narodnoyi Respublikiy — Lessons Ukrainian National Republic. *Visti z ukrayiny — News from Ukraine*. 5 February. p.4. (In Ukrainian); *Literaturna Ukrayina — Literary Ukraine* (1998) Untitled. 26 February. p. 4. (In Ukrainian); *Chas-Time* (1998) Untitled. 19–25 February. p. 12. (In Ukrainian).
10. DRACH, I. (1998) Intelihentsiya i vybory : dop. na I vseukr. zborakh intelektualnykh i vybory : report on the third meeting of the All-Ukrainian intellectuals. *Literaturna Ukrayina — Literary Ukraine*. 26th March. p. 1–3. (In Ukrainian). *Visti z ukrayiny — News from Ukraine* (1998) Untitled. 26 March. p. 5–6. (In Ukrainian).
11. KALASHNYK, V. S. (1988) Symvolika obrazno-smyslovykh yednostey u poetychniy movi I. Dracha — Symbols of figurative meaning

- unity in poetic language. *Kul'tura slova — Culture of speech*. Iss. 34. p. 11-15. (In Ukrainian).
12. KOVTYN, V. H. (1998) *Ivan Drach: Sproba portretu ukrayins'koho polityka — Ivan Drach: Trying portrait of Ukrainian politician man*. Kyiv. (In Ukrainian).
13. YUR»YEVA, O. M. (2012) *Ivan Drach: mytets', polityk, novator, lyudyna — Ivan Drach, an artist, a politician, an innovator, a man. Vychayemo ukrayins'ku movu ta literaturu — Learning the Ukrainian language and literature*. No.30. p. 14-18. (In Ukrainian).

Надійшла до редакції 17 листопада 2015 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію збірника «Інтелігенція і влада»
серії КВ № 7326 від 21.05.2003 р.

Відповідальний за випуск — *М. С. Кучерук*

Ум. друк. арк. 27,20. Обл.-вид. арк. 25,54.
Тираж 300 прим. Зам. № 46 (12).

Адреса редакційної колегії:
кафедра історії та етнографії України,
Одеський національний політехнічний університет,
65044, м. Одеса, проспект Т. Г. Шевченка, 1,
тел.: (048) 705-83-14; (048) 705-84-04,
e-mail: kaf_histori_onpu@ukr.net

Наш сайт: www.history-power.com
Our web-site: www.history-power.com

Надруковано у друкарні видавництва «Екологія»
65045, м. Одеса, вул. Базарна, 106, к. 313
Тел.: (0482) 33-07-18, 33-07-95, 37-15-27
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1873 від 20.07.2004 р.